

Értékteremtés

„Ki a jobb?” kiált fel valaki a tömegben. „Magyarok!” üvöltjük kórusban, és a dolog el van intézve, szentül hisszük, hogy ez így is van. Némileg bonyolultabb a helyzet, ha az aktuális világbajnokságon, mondjuk az oroszországi futball-világbajnokságon, nincs is ott a magyar válogatot. Ilyenkor kulturális értékek mentén, érzelmeinket, divatot követve szurkolunk valamelyik csapatnak, esetleg statisztikákat, elemzéseket bújva okoskodjuk ki, melyik válogatott erősebb.

A sportközgazdász faék egyszerű logikát követ: az a jobb csapat, ahol összességében jobb játékosok szerepelnek. Bár kézenfekvőnek tetszik, mégis vitatható állítás, mert ahogy a mondás tartja: „sok jó játékos még nem jó csapat”. Ezzel kapcsolatban azzal a feltételezéssel élünk, hogy a válogatottat menedzselő szakmai stáb tudása arányos a labdarúgók piaci értékével, vagy azért, mert ugyanazon futballrendszer („termelési kultúra”) részei, vagy azért, mert az edző, menedzser piacon az elérhető és megfizethető legjobb stábot szerződteti egy szövetség.

Na, de ki a jobb játékos? Az, akit a piac többre értékelt – írom, és ez még az előzőnél is meredekebb állítás. A nemzetközi labdarúgás piaci értékének a számításai ugyanis több olyan mutatót is tartalmaznak, amelyek egy labdarúgó pályán kívüli jövedelemtermelő-képességét is figyelembe veszik, például a sztár média- vagy márkaértékét. Ezzel együtt az árfolyamot döntően a játékosok egyéni jellemzői (kor, magasság, poszt stb.) illetve teljesítménymutatói (játékidő, gólok száma, bajnokság értéke stb.) határozzák meg. Felvethető persze, hogy mindenki úgy és azt számol, amit akar, de a futballista piaci értéke, azaz a játékosért fizetett transzferdíj végül is az a becsült pénzüsszeg, amit egy klub hajlandó adni azért, hogy egy játékos adott időpontban szabad elhatározásából munkavállalói szerződést kössön a szervezettel. A futballban megforduló pénz nagyságrendje, a döntések következményeként elszennvedhető károk nagysága azonban arra ösztönzi a szereplőket, hogy csökkentsék a kockázatokat, tegyék mérhetővé és összehasonlíthatóvá a lehetőségeket. Így alakultak ki a 2000-es évekre azok a nagy adatbázisok, amiket a futballpiac hivatkozási alapnak, iparági sztenderdeknek tekint. (Magyarországon talán a legismertebb a 2000-ben Matthias Seidel alapította, ma az Axel Springer AG többségi tulajdonában lévő Transfermarkt adatbázis, de egyre népszerűbb a FIFA és a Neuchatel Egyetem közös kutatóintézetének, a Centre International d'Étude du Sport (CIES) állománya is.) A széles körben elfogadott összeállításokban szereplő értékek egyfajta játékosok ár vonzáspontként szolgálnak, amittől a konkrét megállapodások eltérhetnek ugyan, de a feleknek erőteljesen kell érvelniük, ha a hivatkozási alapnak tekintett átgazolási díjnal többet kérnek, vagy kevesebbet akarnak fizetni.

Van valami köze a csapat összesített játékosértékének az eredményességhez? Mindig a jobb csapat győz? A vasárnap befejeződött világbajnokság előtt – a júniusi CIES-értékelések alapján – Franciaország volt a legerősebb válogatott az elemzők szerint 1.41 milliárd eurót ért. Nem sokkal maradtak le az angolok (1.39) és a brazilok (1.27). A legjobb nyolc között hat csapat volt a legtöbbre értékelt tíz válogatott közül, a két „bravurnemzet” a svájciakat legyőző svéd, és egy

meglehetősen sajátos mérkőzésen a negyedik legerősebbnek rangsorolt spanyolok (965 millió euró) felett diadalmaskodó házigazda orosz nemzeti tizenegy volt. Az elődöntőbe viszont a két legtöbbször tartott francia és angol csapat mellett a hetedik legerősebb belgák (835) és a tizedik horvátok (416) kerültek be.

„ A LABDARÚGÁS NEM A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA, NINCSENEK TITOKSZOBÁK, AHOVA A REJTÉLYEKET ZÁRTÁK, CSODÁKAT, AMIKNEK BIRTOKÁBAN PÉLDÁUL A HORVÁT VÁLOGATOTT VB-DÖNTŐT JÁTSZIK, MI MEG A TELEVÍZIÓN ÁCSINGÓZVA NÉZZÜK.

Végül is Franciaország lett az aranyérmes, ami alapján kijelenthető, hogy a papírforma érvényesült: a jobb csapat győz. Azért ez nem ilyen egyszerű. A futball(gazdaság) törvényszerűségei véletlen valószínűségi eloszlással érvényesülnek, azaz csak hosszú távon, azonos feltételek mentén lejátszott mérkőzések összesített eredményei alapján rajzolódik ki. Számos tényező befolyásolja egy adott találkozó végkimenetelét. Az ellenfélhez viszonyítva hiába a több sztár egy válogatottban, ha az öltözőben nincs rend (Németország), a játékosok felkészülése, formaidőztítése nem áll össze (Portugália, Argentína), a játékosok tévednek (mint például a brazil-belga meccsen) vagy egyszerűen a szerencse elpártol a csapattól (tizenegyespárbaj). Amikor azt írom hogy a nagyobb összesített piaci értékű nemzeti együtteseknek nagyobb az esélyük a győzelemre, ez alatt azt értem, hogy ha sokszor játszanak le ugyanazt a meccset, akkor a jobb csapat többször nyer. Egy példával megvilágítva: ha egymás után hússzor rendezték volna meg ugyanezt a világbajnokságot – mint egy videójátékban –, akkor nagy valószínűséggel a franciák, az angolok és a brazilok kilencszer, a spanyolok, argentinok, németek, belgák nyolcszor hódították volna el a kupát, de a portugálok, uruguayiak és a horvátok is három diadalának

örülhettek volna. És lássuk be, ez azért nem a földtől elrugaszkodott elképzelés. Bőven belefér a világbajnokságon látottakba, hogy Perisic egyenlítő gólját érvényteleníti Cakir játékező, és így az angolok jutnak döntőbe, vagy hogy Mandzukic nem a saját kapujába fejel a finálé 18. percében, hanem a franciákéba. A lényeg azonban, hogy nincsen „ha” – összességében a jobb csapatok előrébb végeztek, a legerősebbek közül egy „törvényszerűen” nyert.

Vajon mi, magyarok, lehetünk „jobbak”? Mint az előzőekben igyekeztem kifejtetni, ez annak függvénye, hogy a magyar válogatottat ne csak „Magyarországon világhírű” labdarúgók alkossák, mint most, hanem olyanok, akiknek az átgazolási díjuk nemzetközi összehasonlításban is számottevő. Erre elvileg két út kínálkozik. Az egyik a honosítás: világszínvonalon futballozni tudó játékosoknak kínálni magyar állampolgárságot. Bár az új népvándorlásban nem vagyunk célállomás, és az egyetlen jelentős volt gyarmatunkról, a Ferenc József-föld 191 szigetéről is csak legfeljebb jegesmedvéket tudnánk igazolni, azért a nagyon aktív magyar politika és futballdiplomácia, a térség és általában a világ nervöz állapota ad esélyt arra, hogy jó játékosok is hajlandók legyenek magyar színekben focizni. Az hogy a szomszéd országokban is támogatunk utánpótlásműhelyeket (Topolya, Csíkszereda, Munkács, Dunaszerdahely, Eszék, Komárom, Rimaszombat, Lendva) arra enged következtetni, hogy a magyar kormány és a futbalszövetség komolyan számol ezzel az alternatívával.

A másik út az értékteremtés. Olyan játékosok képzése, akiknek a játékosja a nemzetközi futballpiacon értékes áru. És milyen érdekes! Az oroszországi vb-n a legjobb négy közé jutó nemzetek közül a franciák a brazilok után a világ második legnagyobb labdarúgó-exportőrei; a CIES kimutatásai szerint 2018. május elsején 821 hivatásos francia játékos futballozott az anyaországon kívül. Az angolok ötödikek voltak ebben a rangsorban (413), a horvátok hetedikiek (346), a belgák tizenötödikek (220). Más-más modell követnek, de erős az utánpótlásképzésük. A rendszerek megismerhetők, a tudás megszerezhető, mert valóban, a labdarúgás nem a Kékszakállú herceg vára, nincsenek titokszobák, ahova a rejtélyeket zárták, csodákat, amelyeknek birtokában például a horvát válogatott vb-döntőt játszik, mi meg a televízió ácsingózva nézzük. Futball van, piacgazdaság van, munka van. Csinálni kell.

És akkor mi is lehetünk jobbak.

DÉNES Ferenc

